

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

9. Quid ex vera Aristotelis, ac Philosophorum rectè sapientium sententia:
sit Fortuna & Casus?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

cum in eorum carne tanta eius solertia clareant, & demonstrantur inditicia? Sed hic, vt in re obscura & magni momenti, clarum ac firmum fundamentum iaciamus, aliquantulum nobis Philosophandum est.

Ex Aristotelis igitur, ac vero Philosophorum sensu, *Fortuna & Casus* numero causarum efficientium accensentur; et si *causae per accidens* debeant appellari. Pone eundem & architectum & Musicum. Architectus est *causae per se* domus, Musicus dicitur *causae per accidens* domus eiusdem; quia ars canendi coniungitur plane per accidens cum arte aedificandi, in architecto: adeo vt per accidens Musicus aedificet. Potest tamen & solet contingere, vt duae causae inter se quidem per accidens coniungantur, effectum tamen per se producant coniunctae. Atque tunc dicuntur singulae, ratione illius effectus, *causae per accidens*, & *Fortuna* vel *Casus*. Sic, ad inuentionem thesauri, concurrunt & ille, qui thesaurum defodit, & ille qui effodiendo terram (agri alioqui colendi causa) thesaurum inuenit. at qui defodit, & qui effodit, singuli sunt *causae per accidens* inuentionis thesauri. Quare infossio, vel etiam effossio illa terrae *Fortuna*, vel *Casus* appellatur. Quod utique est ratione thesauri abscondentis, qui non voluit thesaurum ab altero inueniri; itemque etiam respectu thesauri inuenientis, qui agrum colere, non thesaurum inuenire intendit. At Deus intendit, vt vno thesaurum abscondente, & altero, alia de causa, terram fodiente, thesaurus & ab illo amitteretur, & ab isto reperiretur. Sic enim vtrique conducebat. Hoc igitur pacto, neque *Fortuna*, neque *Casus* erat; sed ratione amittentis, poena; ratione inuenientis, gratia. Disposuit ergo Deus, vt & infossio, & effossio concurrerent: qui concursus, aut quod complexum non est *Fortuna* aut *Casus*, sed est *causae per se*, cum infossionem thesauri, & effossionem terrae, eodem loco, inuentio thesauri necessario ac determinate sequatur; sicut ex igne calefactio. Quod si infra Deum foret aliqua naturalis quoque causa superior, quae vim haberet coniungendi has duas causas, defossionem scilicet vnus, & effossionem alterius, ex qua inuentio thesauri sequitur, tum non diceretur illa causa superior, *causae per accidens*, sed *causae per se*; quemadmodum, si quis duos habens famulos, Petrum & Paulum, iuberet Petrum defodere arcam auro plenam, & deinde Paulum iuberet inibi effodere terram, non diceretur ille Dominus casu thesaurum reperisse, aut bonam Fortunam habuisse;

IX.

Aristot. 2.
Phys. tex. 39.
Vide & 5.
Phys. tex. 57.

idque ob duas causas, primò; quia, ex intentione thesauri repertiendi, iussit Paulum effodere terram; secundò, quia per se, mediante Petro infodiente, & Paulo effodiente, ad inuentionem thesauri concurrat. Quod sanè Deus, in omni Casu facit. Vnde, tametsi multa contingant casu, & fortuito, ratione agentium creatorum, secundarumque causarum, nihil tamen contingit casu, ratione Dei; qui multas rationes habet, cur illas causas per accidens vel concurrere sinat, vel ipse coniungat. Atq; hic concursus, seu ista causarum complexio, vna cum causa summa illas connectente, atque ordinante, *Fatum* dicitur, quod Boëtius definit: *inhærentem rebus mobilibus immobilem dispositionem, per quam diuina Providentia suis quæq; necit ordinibus.* Diuina, inquam, Providentia, nõ cælum, quod quidam putant esse causam per se connectentem alias causas inferiores.

Boët. l. 5. de
consolat.
prof. 6.

X.

Sic explicatâ *Fortuna* & *Casus* naturâ, duo obseruo, primum est, ab Aristotele aliisque compluribus, ipsam fossionem, qua thesaurus obruitur, vel eruitur, *Fortunam*, aut *Casum* nominari; vnde etiam *Fortunam* & *Casum* ad causam efficientem, licet per accidens, & præter intentionem vtriusque fodientis, reuocat: ab alijs autem ipsum euentum, seu inuentionem thesauri *Fortunam*, aut *Casum* nominari. Quod parum interest, cum ipsa etiam inuentio, sit quædam effectio, seu causa, ob quam thesaurus habetur, & non raro effectus à causa denominetur. Alterum est, ferè idem esse *Casum* atque *Fortunam*, nisi quòd hæc præsius, in ijs duntaxat posita sit, quæ ex proposito & consultò, seu propter finem, ex electione geruntur; *Casus* autem magis latè patens, sic causa per accidens etiam in illis, quæ alicuius gratia quidè, & propter finem, sed siue cum, siue sine electione fiunt. Hinc lapides, è quibus Deorum altaria constarent, non, nisi similitudine quadam, Protarchus fortunatos vocauit.

XI.

Qui hæc fundamenta penetrat, facile vitat errorem Ethnicorum, & magna luce perfusus multas à se propellit animi perturbationes. Tametsi enim, non raro, horrendi quidam Casus, præter mentem voluntatèque hominum, aut secundæ alicuius causæ ingenium, accidunt; non accidunt tamen præter voluntatem Dei, qui est causa prima, liberè, prouidè & creaturarum naturis congruè mouens & inter se connectens causas secundas. Itaque mortalibus aliquid fortuito contingit, quia ignorant diuinæ pro-